

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 19 oktober 2017

Mål nr

Ö 4614-16

PARTER

Klagande

GH

Motparter

1. Brottsoffermyndigheten, Regressavdelningen

Box 470

901 09 Umeå

2. Aktiebolaget Trelleborgshem

Västergatan 4

231 64 Trelleborg

3. Canal Digital Sverige AB

115 80 Stockholm

4. Holbech AS/Undercovers

5. Region Skåne

Dok.Id 139323

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstodomstolen.se

Expeditionstid
08:45–12:00
13:15–15:00

6. Sydsvenska Dagbladets Aktiebolag

7. Trelleborgs kommun

231 83 Trelleborg

Ombud för 2–7: Intrum Justitia Sverige AB

Fack 429027, R924

106 37 Stockholm

8. Aktiv Kapital Portfolio A/S

Att: AO Portfölj

753 83 Uppsala

Ombud: Aktiv Kapital Sverige Services AB

753 83 Uppsala

9. Alektum Finans (Homeenter AB)

10. Alektum Finans (Svenska Klasskort)

11. Ateljé Margaretha AB

12. Bonnier Tidskrifter AB

105 44 Stockholm

13. Front International

c/o International Tradinghouse AB

Box 1601

186 16 Stockholm

Ombud för 9–13: Alektum Inkasso AB
Box 11108
404 23 Göteborg

14. Arvato Finance AB
Box 1143
432 15 Varberg

15. Region Skåne regionalstyrelsen

16. Yves Rocher Suède AB

Ombud för 14–16: Gothia Inkasso AB
Box 1143
432 15 Varberg

17. Incassator AB
Box 96
763 23 Hallstavik

18. Integrerad Närsjukvård Malmö KB

19. Primärvården Skåne

20. Transaktionsföretaget Saldo

21. Universitetssjukhuset MAS

Ombud för 18–21 : Visma Collectors AB

Box 1173

251 11 Helsingborg

22. Intrum AG

Ombud: Intrum Justitia Invest AB

Fack 429019

R924

106 37 Stockholm

23. Kodak Nordic AB

24. Svea Ekonomi AB/Svensk adressändring

Ombud för 23 och 24: Svea Inkasso AB

169 81 Solna

25. Sergel AB

Ombud: Aptic Services AB

Box 11471

404 30 Göteborg

26. JA

27. MB

28. MG

29. JH

30. ELA

31. KM

32. MM

33. AO

34. CS

SAKEN

Skuldsanering

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2016-10-05 i mål ÖÄ 2192-16

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut fastställer Högsta domstolen Kronofogdemyndighetens beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

GH har yrkat att Högsta domstolen beviljar honom skuldsanering.

Brottsoffermyndigheten, MG och Aktiv Kapital Portfolio A/S har motsatt sig att hovrättens beslut ändras. Övriga borgenärer har antingen inte yttrat sig eller förklarat att de inte har något att anföra.

SKÄL

Vad målet gäller

1. GH har ansökt om skuldsanering och målet gäller om hans ansökning ska beviljas. Prejudikatintresset rör frågan vilken betydelse det har att en del av hans skulder har sin grund i brottslighet.

Tillämpliga lagbestämmelser

2. Skuldsanering får enligt 7 § skuldsaneringslagen (2016:675) beviljas om gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder och denna oförmåga med hänsyn till samtliga omständigheter kan antas bestå under överskådlig tid. Det brukar beskrivas så, att gäldenären ska vara kvalificerat insolvent.

3. En gäldenär som är kvalificerat insolvent får enligt 9 § skuldsaneringslagen beviljas skuldsanering endast om det är skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Vid skälighetsbedömningen ska särskilt beaktas omständigheterna vid skuldernas tillkomst, de ansträngningar som gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser och det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet om skuldsanering.

Kravet på kvalificerad insolvens är uppfyllt i detta fall

4. GH är född år 1965, sjukpensionär och ensamstående. Han uppbär sjukersättning och bostadstillägg. Utöver hyres- och andra levnadskostnader har han kostnader på grund av sjukdom. Hans skulder uppgår till drygt

420 000 kr. Det rör sig om konsumentkrediter, hyresskulder, sjukhuskostnader samt skadestånd på grund av brott om cirka 190 000 kr. Han saknar utmätningsbara tillgångar och har haft utmätning på sin inkomst under perioder då utrymme för det har funnits.

5. Kronofogdemyndigheten och domstolarna har gjort bedömningen att GH är kvalificerat insolvent. Högsta domstolen gör samma bedömning.

Om GHs brottslighet

6. Frågan är därefter om skälighetsrekvisitet i 9 § är uppfyllt och vilken betydelse GHs tidigare brottslighet har för den bedömningen. I den frågan kom Kronofogdemyndigheten fram till att det var skäligt att bevilja skuldsanering och beslutade om sådan utan betalningsplan. Domstolarna har ansett att skälighetskravet inte är uppfyllt och därvid hänfört sig till främst det förhållandet att GHs skuldbörda delvis har sin grund i brottslighet vid två tillfällen.

7. Till en början har GH för gärningar begångna vid ett tillfälle år 2007 dömts för mordbrand och olaga hot, grovt brott, till fängelse i fyra år. Han förpliktades även att betala drygt 150 000 kr i skadestånd. Merparten av detta skadestånd avsåg kränkingsersättning till de två målsägande som utsattes för det grova olaga hotet. Brottsoffermyndigheten har i allt väsentligt betalat kränkingsersättningen och tagit över kravet mot GH. Övriga målsägande tillerkändes skadestånd för bl.a. inkomstförlust och sakskada.

8. Vidare har GH för gärningar begångna vid ett tillfälle år 2009 dömts för våld och hot mot tjänsteman till fängelse i tre månader. Han förpliktades att betala kränkingsersättning till tre målsägande med totalt 15 000 kr.

Allmänt om skälighetsbedömningen

9. Skuldsaneringsinstitutet infördes genom skuldsaneringslagen (1994:334). Den lagen ersattes av skuldsaneringslagen (2006:548), som i sin tur ersattes av 2016 års lag.

10. Redan enligt 1994 års lag gällde ett krav på skälighet. Det kravet har sedan upptagits i efterföljande lagar. Bestämmelsen i 9 § skuldsaneringslagen motsvarar således vad som föreskrevs i 4 § första stycket 2 och tredje stycket i 1994 års skuldsaneringslag (jfr prop. 2015/16:125 s. 52 och 208). I syfte att utvidga möjligheterna till skuldsanering har dock vissa ändringar av regleringen gjorts under åren. Bland annat har skuldernas ålder tagits bort från den uppräkningslista av särskilda omständigheter som är att beakta vid skälighetsprövningen (se prop. 2010/11:31 s. 23).

11. Rörande skälighetsprövningen finns det mer ingående uttalanden i endast förarbetena till 1994 års lag. Dessa uttalanden är alltjämt vägledande men bör ses mot bakgrund av hur förhållandena var då. Skuldsaneringsinstitutet var oprövat, och det fanns farhågor om att skuldsanering skulle beviljas i situationer där det kunde anses vara stötande. Farhågorna om ett överutnyttjande av skuldsaneringsinstitutet kan emellertid inte anses ha blivit besannade. I stället har lagstiftningsarbetet kommit att inrikta sig på att utvidga möjligheterna för skuldsanering. Det har viss betydelse för vilken vikt som i olika hänseenden bör tillmätas förarbetena till 1994 års lag (jfr NJA 2014 s. 621).

12. Skälighetskravet har utformats positivt. Skuldsanering får beviljas endast om det är skäligt; att ett beviljande inte kan sägas vara oskäligt är otillräckligt. Enligt förarbetena är det emellertid inte avsikten att den positiva konstruktionen av skälighetsrekvisitet ska få någon större betydelse för den praktiska tillämpningen (se prop. 1993/94:123 s. 96). Som en konsekvens bör i

allmänhet skälighetsrekvisitet vara uppfyllt om en kvalificerat insolvent gäldenär under några år har varit oförmögen att fullgöra sina betalningsförpliktelser och det inte finns några särskilda skäl mot skuldsanering.

13. I förarbetena understryks att frågan om det är skäligt att bevilja skuldsanering ska avgöras efter en helhetsbedömning (se t.ex. prop. 1993/94:123 s. 96 och prop. 2005/06:124 s. 41 f.). Den bedömningen måste dock göras i enlighet med vad som föreskrivs i 9 § skuldsaneringslagen. Av första stycket framgår att bedömningen ska knytas till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Med det sätts en ram för vilka omständigheter som ska ingå i helhetsbedömningen. I andra stycket anges vissa omständigheter som inom denna ram ska beaktas särskilt.

14. I förarbetena till 1994 års lag anges att det huvudsakliga syftet med skuldsaneringsinstitutet är att skapa ett system för rehabilitering av svårt skuldsatta personer, som därigenom ska ges en ny chans till ett drägligare och mer samhällsnyttigt liv. Samtidigt betonas vikten av att systemet inte skadar den allmänna betalningsmoralen. Inte heller får beviljande av skuldsanering verka stötande från allmän synpunkt. (Se prop. 1993/94:123 s. 73 f.) Dessa uttalanden ger stöd för att skälighetsbedömningen ska göras ur ett samhälleligt perspektiv. Bedömningen av vad som kan anses stötande kan alltså inte direkt återföras på hur borgenärer och andra kan tänkas reagera i det enskilda fallet. I stället får bedömningen ta sikte på vad som med hänsyn till relevanta intressen – häribland den skadelidandes intressen – kan anses godtagbart från samhällets synpunkt.

Närmare om skälighetsprövningen när gäldenären har begått brott

15. Kriminell livsföring ska naturligtvis beaktas vid skälighetsprövningen. Skuldsanering bör dock inte nekas som ett slags sanktion med anledning av brottslig verksamhet. I stället bör en efter omständigheterna rimligt ordnad

livsföring i allmänhet vara en förutsättning för att gäldenären på ett erforderligt sätt ska anses ha ansträngt sig för att fullgöra sina förpliktelser. Av det följer att tidigare kriminalitet vanligen inte i sig bör väga särskilt tungt som argument mot skuldsanering (jfr dock prop. 1993/94:123 s. 90 beträffande ekonomisk brottslighet). Bedömningen blir emellertid en annan, om de skulder som skulle omfattas av en skuldsanering till någon del är en följd av den brottsliga verksamheten.

16. Ett brott sanktioneras inte bara genom det straffrättsliga påföljds-systemet utan också på så sätt att gärningsmannen har att ersätta dem som har drabbats av brottsligheten. Det rör sig om en samlad samhällelig reaktion som ska innefatta såväl ett klander av gärningsmannen i form av en straffrättslig påföljd som en upprättelse av brottsoffren genom bl.a. ekonomisk ersättning. Den ekonomiska sidan av reaktionen har betydelse även om gärningsmannen saknar betalningsförmåga. Om gärningsmannen inte kan betala sina skulder bör han ändå ha att under rimlig tid bära den skuldbörda som han genom sin brottslighet har ådragit sig.

17. Att gäldenären har en skuld på grund av brottsligt handlande utgör dock inte ett absolut och slutligt hinder mot skuldsanering. En mindre skuld på grund av brottsligt handlande bör inte tillmätas någon större betydelse, i allt fall inte om brottsligheten saknar samband med gäldenärens ekonomiska problem. Och även om det rör sig om en mer beaktansvärd skuld på grund av grövre brottslighet bör detta inte utgöra ett evigt hinder mot skuldsanering (jfr t.ex. det förhållandet att också ett ådömt fängelsestraff, enligt 35 kap. 8 § brottsbalken, bortfaller efter viss tid). Behovet av att upprätthålla gäldenärens ansvar för en skuld som tillkommit genom brott bör så småningom kunna ställas efter rehabiliteringsintresset.

18. Det kan här tilläggas att det i ett lagstiftningsärende rörande Brottsoffermyndigheten uttalas att myndigheten bör utnyttja regressmöjligheten i betydande utsträckning och vara återhållsam med att befria gärningsmannen från betalningsskyldighet (se prop. 2013/14:94 s. 48 ff. och 53 f.). Uttalandet ligger väl i linje med det anförda. Det framstår som naturligt att frågan ifall gärningsmannens skuldansvar ska reduceras eller falla bort på grund av bristande betalningsförmåga i de flesta fall prövas enligt skuldsaneringslagen.

19. När det gäller hur lång tid det förhållandet att en skuld har sin grund i brott ska hindra skuldsanering gör sig olika överväganden gällande. En utgångspunkt bör vara att åtminstone när det rör sig om en mer beaktansvärd skuld bör hindret under en viss inledande tid vara absolut. Beroende på omständigheterna kan det handla om några år men många gånger bör tiden vara avsevärt längre (jfr prop. 1993/94:123 s. 101 f.). Så småningom måste dock andra omständigheter kunna vägas in. Och efter en i förhållande till omständigheterna rimlig ytterligare tid, som kan vara betydande, bör man kunna se bort från att en skuld har brottslig grund.

20. En annan given utgångspunkt är att ju grövre brottet är, desto längre tid bör förhållandet inverka på bedömningen. Vidare bör särskild betydelse tillmätas det förhållandet att brottet allvarligt kränkt en individs personliga integritet (jfr a. prop. s. 101 beträffande våldtäkt).

21. Ett av grunddragen i skuldsaneringsystemet är att det innefattar en möjlighet för en gäldenär att bli skuldfri även om en eller flera av borgenärerna motsätter sig skuldsanering. Det förhållandet att en borgenär har en fordran avseende skadestånd på grund av brott bör inte medföra att det krävs att just den borgenären tillstyrker eller förklarar sig inte ha någon erinran mot skuldsanering, om ett beslut om skuldsanering i övrigt framstår som skäligt. En

annan sak är att en positiv inställning från en borgenär åtminstone i vissa fall bör kunna medföra att skuldsanering kan beviljas i situationer när det annars inte skulle framstå som skäligt med hänsyn till den skadelidandes fordran (jfr a. prop. s. 102). Ett tillstyrkande kan ju ses som ett villkorat medgivande av att fordringen sätts ned eller faller bort.

22. Vid skälighetsbedömningen bör vidare en brottsrelaterad skuld tillmätas större betydelse om ett skuldsaneringsbeslut direkt kommer att drabba den skadelidandes rätt till skadestånd än om det påverkar Brottsoffermyndighetens möjligheter att regressvis återkräva utgiven brottskadeersättning. Ur samhällelig synvinkel måste den skadelidandes intresse av att få ersättning anses ha större vikt än dennes intresse av vem som, efter att skadeståndsskyldighet ålagts, slutligt kommer att stå för den utgivna ersättningen.

23. När grunden för skulden inte utgör ett absolut hinder mot skuldsanering, typiskt sett därför att tid har förflutit, bör särskilt avseende fästas vid behovet av rehabilitering sammantaget med de ansträngningar som gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser.

Skälighetskravet är uppfyllt i detta fall

24. Brottsligheten år 2009 är jämförelsevis inte av det allvarligare slaget och innebar inte någon svårare kränkning av brottsoffren. Att vissa av GHs skulder härrör från denna brottslighet kan mot den bakgrunden sammantaget med främst den tid som har förflutit sedan gärningen inte tillmätas någon betydelse vid skälighetsbedömningen.

25. Brottsligheten år 2007 är av betydligt allvarligare slag. Genom mordbranden har GH utsatt andra människors liv och hälsa men även egendom för stora risker. En mordbrand av det aktuella slaget innefattar i allmänhet sådana av hänsynslöshet eller likgiltighet präglade kränkningar av andras rätt till

trygghet och välbefinnande att det talar för en lång tids absolut hinder mot skuldsanering. I samma riktning om än inte lika tungt talar det förhållandet att GH i samband med mordbranden gjorde sig skyldig till olaga hot, grovt brott, riktat mot två personer som bodde i den aktuella fastigheten. I detta fall framstår dock inte handlandet som vare sig planerat eller genomtänkt utan snarare som en följd av att GH led av psykisk ohälsa, låt vara inte av sådant slag att det fick betydelse vid påföljdsvalet. Fastän de skulder som följde med brottsligheten svarar för en förhållandevis stor del av den skuldbörda som han nu har, så bör de angivna omständigheterna sammantaget med att tio år har förflutit sedan gärningen begicks föranleda att bakgrunden till skulderna nu endast i viss mån talar emot skuldsanering.

26. Beträffande omständigheterna i övrigt ger utredningen vid handen att GH under en mycket lång period levt med överskuldsättning och under små ekonomiska förhållanden. Han saknar förvärvsförmåga på grund av sjukdom. Han har inte ådragit sig nya skulder efter år 2011. Det är uppenbart att GH har ett stort behov av ekonomisk rehabilitering. Det framstår som angeläget för hans återanpassning i samhället att han befrias från den skuldbörda som han saknar varje möjlighet att betala.

27. Vid en samlad bedömning finner Högsta domstolen att det är skäligt att bevilja GH skuldsanering.

Slutsats

28. GH är alltså kvalificerat insolvent och det är skäligt att bevilja honom skuldsanering. Han saknar betalningsförmåga och ska därför beviljas skuldsanering utan betalningsplan. Hovrättens beslut ska följaktligen ändras på så sätt att Kronofogdemyndighetens beslut fastställs.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ingemar Persson,
Lars Edlund (referent, skiljaktig mening), Petter Asp och Malin Bonthron
Föredragande justitiesekreterare: Cecilia Andgren

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2017-09-12

Mål nr
Ö 4614-16

SKILJAKTIG MENING

Referenten justitierådet Lars Edlund är skiljaktig och anför.

Jag anser att GHs ansökan om skuldsanering bör avslås. Domskälen bör fr.o.m. punkten 15 ha följande lydelse.

Närmare om skälighetsprövningen när gäldenären begått brott

15. I förarbetena till 1994 års skuldsaneringslag uttalades att den omständigheten att gäldenären tidigare hade gjort sig skyldig till brott i sig inte utgjorde ett absolut hinder mot att bevilja gäldenären skuldsanering. Att gäldenären hade gjort sig skyldig till brottslighet ansågs dock vara något som skulle vägas in i den totalbedömning som bör göras i ett skuldsaneringsärende. Att gäldenären hade ett brottsligt förflutet, särskilt om det avsåg s.k. ekonomisk brottslighet, var en omständighet som starkt talade mot skuldsanering. Det angavs vidare att det förhållandet att det är fråga om allvarlig brottslighet, t.ex. våldtäkt, kan medföra att en nedsättning av skadeståndet genom skuldsanering är stötande. (Se prop. 1993/94:123 s. 90 och s. 101 f.)

16. Det kunde dock enligt förarbetena finnas undantagsfall vid skadeståndsfordringar av äldre datum där gäldenären fullgjort en del av sin betalningsförpliktelse, där den skadelidande ställt sig positiv till skuldsanering

Dok.Id 140341

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

eller där skadeståndet endast utgjorde en mindre del av gäldenärens samtliga skulder. Skuldernas ålder skulle tillmätas en avgörande betydelse. (Se a. prop. s. 102.)

17. Uttalandena om betydelsen av gäldenärens tidigare brottslighet vid skälighetsprövningen i de ursprungliga förarbetena bör tolkas mot den rättsutveckling som har skett (se p. 11). Visserligen får det alltjämt anses föreligga en hög tröskel för att bevilja skuldsanering när det är fråga om brottskadestånd. Samtidigt står det klart att det i princip inte finns något absolut hinder mot skuldsanering på grund av tidigare brottslighet. Utrymmet för skuldsanering får i stället bedömas mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet.

18. Skuldernas ålder får fortfarande anses vara en viktig faktor vid prövningen när det gäller brottskadestånd. Om skuldernas tillkomst ligger långt tillbaka i tiden bör skälen mot skuldsanering tillmätas mindre vikt, och vid någon tidpunkt bör det förhållandet att lång tid förflutit kunna få genomslag även i fall då det rör sig om mycket allvarliga brott. Bedömningen i detta hänseende blir i hög grad beroende av brottslighetens karaktär och huruvida det skulle vara stötande att bevilja skuldsanering.

19. Att det är fråga om brott som skett i vinningssyfte eller som utgjort en del av gäldenärens livsstil torde i många fall tala mot skuldsanering, fastän skulderna är av äldre datum.

20. Även i sådana fall när det är fråga om allvarlig brottslighet kan det framstå som stötande att bevilja skuldsanering trots att det rör sig om gamla skulder. Vid sidan av straffvärdet bör då arten och graden av den kränkning som brottsoffret har varit utsatt för beaktas. Det finns anledning att se allvarligare på intrång i den personliga integriteten än på ekonomisk skada. Hänsynslöshet liksom likgiltighet i förhållande till brottets effekter för andra

bör väga tungt. I tveksamma fall kan en omständighet som talar för skuldsanering vara att de skadelidande, eller Brottsoffermyndigheten som ny fordringsägare, ställer sig positiva till detta (se p. 16).

Bedömningen i detta fall

21. GH har under en lång period levt med överskuldsättning och under små ekonomiska förhållanden. Han saknar förvärvsförmåga på grund av sjukdom. Han har ett stort behov av ekonomisk rehabilitering.

22. Skulderna avseende brottsskadestånd är åtta-tio år gamla, och övriga skulder är äldre. Skuldernas ålder i sig gör att det finns förutsättningar att överväga en skuldsanering.

23. Vid bedömningen måste dock omständigheterna vid tillkomsten av skulderna avseende brottsskadestånd vägas in. GH har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet genom mordbranden. Han har utsatt flera människor för livsfara, och det framgår av utredningen att det grova olaga hotet var starkt traumatiserande för målsägandena. Vidare är brottsligheten år 2009 av relativt allvarligt slag. Till detta kommer att närmare hälften av GHs skulder består av skadeståndsskulder till följd av brott, och den största delen av dessa skulder avser kränkingsersättning till brottsoffer. Det anförda talar starkt mot att nu bevilja skuldsanering.

24. Det föreligger inte några särskilda omständigheter av det slag som kan tala för en generösare bedömning av skuldsaneringsfrågan (jfr p. 16).

25. Mot bakgrund av det anförda kan det inte anses skäligt att nu bevilja skuldsanering. GHs överklagande ska därför avslås.